

PEMBINAAN DAN PENILAIAN MODUL PENGAJARAN PROGRAM
PEMULIHAN DALAM KOMUNITI BAGI AKTIVITI
ASAS MENGGAMBAR UNTUK
PELATIH AUTISME

AZIZAH BT SULEIMAN

TESIS DIKEMUKAKAN BAGI MEMENUHI SYARAT UNTUK MEMPEROLEHI
DOKTOR FALSAFAH (PENDIDIKAN SENI)

FAKULTI SENI, KOMPUTERAN DAN INDUSTRI KREATIF
UNIVERSITI PENDIDIKAN SULTAN IDRIS

2018

ABSTRAK

Kajian ini bertujuan untuk membangunkan Modul Pengajaran Program Pemulihan dalam Komuniti (PDK) Asas Menggambar untuk Pelatih Autisme bagi kegunaan petugas PDK. Kajian ini juga menilai tahap keupayaan pelatih autisme terhadap aktiviti asas menggambar yang menjurus kepada lima jenis aktiviti iaitu lukisan, catan, resis, capan, dan cetakan. Kerangka konseptual kajian gabungan kualitatif dan kuantitatif ini diadaptasi dari model ADDIE, MODEL Bandura, dan ASSURE. Kajian reka bentuk dan pembangunan melibatkan tiga fasa utama iaitu Fasa Analisis Keperluan, Fasa Reka Bentuk dan Pembangunan dan Fasa Implementasi dan Penilaian. Teknik *Fuzzy Delphi* digunakan untuk menentukan reka bentuk kandungan Modul Pengajaran PDK Asas Menggambar untuk Pelatih Autisme telah disahkan oleh kesepakatan pakar. Teknik pengumpulan data melalui soal selidik, pemerhatian, analisis dokumen, dan temu bual. Responden kajian sebanyak 142 orang dari sekitar Lembah Klang yang terdiri daripada pelatih autisme, petugas PDK, guru sekolah Pendidikan Khas, ibu bapa kepada pelukis autisme, dan pakar rujuk autisme. Dapatan menunjukkan pelatih autisme mampu melaksanakan aktiviti asas menggambar berdasarkan skala pencapaian bagi setiap hasil karya dan deskriptor yang ditetapkan. Aktiviti resis merupakan aktiviti yang paling digemari oleh pelatih autisme iaitu dengan nilai min 3.3333 (SP=0.57735). Selain itu aktiviti yang dijalankan dapat merangsang pemikiran kreatif pelatih autisme dan meningkatkan kemahiran motor halus. Modul Pengajaran PDK Asas Menggambar untuk Pelatih Autisme sesuai digunakan oleh petugas PDK kerana kandungannya yang jelas dan mudah diikuti dan boleh dikendalikan secara sendiri. Implikasi kajian menunjukkan bahawa Modul Pengajaran PDK Asas Menggambar untuk Pelatih Autisme mempunyai tahap kebolehgunaan yang tinggi, sangat efektif serta berjaya meningkatkan kemahiran dan pengetahuan dalam kalangan petugas serta memudahkan proses pengajaran dan pembelajaran di PDK.

DEVELOPMENT AND EVALUATE OF A VISUAL ART TEACHING MODULE FOR BASIC PICTURE MAKING ACTIVITIES FOR AUTISM TRAINERS UNDER COMMUNITY REHABILITATION PROGRAMME

ABSTRACT

This study aims to develop a visual art module for teaching basic picture making activities to autism trainers by the PDK officers under Community Rehabilitation Programme (PDK). This study also evaluated the ability of the autism trainers to perform five basic picture making skills such as drawing, painting, resist, stamping and printing. The conceptual framework of this mixed qualitative and quantitative study is adapted from ADDIE, MODEL Bandura, and ASSURE. This study involved three major phases; Need Analysis, Design and Development, and Implementation and Evaluation. Fuzzy Delphi is employed to determine the content of the module based on the opinions and consensus of experts. The techniques for data collection are survey questionnaire, observation, documents analysis, and interview. The 142 respondents are consisted of autism trainers, PDK officers, specials educations school teachers, parents and experts on autism from around the Klang Valley. The findings indicated that the module could effectively enabled the autism trainers to perform the basic picture making activities as per the achievement scales and descriptors. It was found that resist activity was the most preferred activity for autism trainers with a mean of 3.3333 (SP=0.57735). The activities are able to stimulate creative thinking and enhance psychomotor skills among autism trainers. The module is suitable for use by the PDK officers given its user-friendly content, instruction and ease for self-use. It has high usability and effectiveness to enhance the skills and knowledge of the trainers in teaching basic picture making activities for the autism trainers at the PDK.

KANDUNGAN**Muka Surat**

PENGAKUAN	ii
PENGESAHAN	iii
PENGHARGAAN	iv
ABSTRAK	v
ABSTRACT	vi
KANDUNGAN	vii
SENARAI JADUAL	xxiii
SENARAI RAJAH	xxix
SENARAI GRAF	xxx
SENARAI GAMBAR	xxxi
SENARAI SINGKATAN	xxxiii
SENARAI LAMPIRAN	xxxv
BAB 1 PENGENALAN	
1.1 Pendahuluan	1
1.2 Latar Belakang Kajian	3
1.3 Pernyataan Masalah	7
1.4 Tujuan Kajian	11
1.5 Objektif Kajian	12
1.6 Soalan Kajian	12

1.6.1	Fasa 1: Analisis Keperluan	13
1.6.2	Fasa 2: Analisis Reka Bentuk & Pembangunan	13
1.6.3	Fasa 3: Analisis Implementasi & Penilaian	13
1.7	Kerangka Konsep Kajian	14
1.8	Model Pembinaan Modul Pengajaran PDK Asas Menggambar untuk Pelatih Autisme	18
1.9	Kepentingan Kajian	20
1.10	Batasan Kajian	21
1.11	Definisi Operasional	23
1.11.1	Modul Pengajaran PDK Asas Menggambar	23
1.11.2	Pendidikan Seni Visual	24
1.11.3	Menggambar	25
1.11.4	Autisme	26
1.11.5	Program Pemulihan dalam Komuniti (PDK)	27
1.11.6	Petugas PDK	28
1.11.7	Pelatih Autisme	30
1.12	Kesimpulan	31

BAB 2 KAJIAN LITERATUR

2.1	Pengenalan	33
-----	------------	----

2.2	Pendidikan Seni Visual (PSV)	34
2.2.1	Menggambar	38
2.3	Modul Pengajaran	42
2.3.1	Modul Sebagai Medium Pengajaran	46
2.4	Komponen Seni dan Kraftangan	48
2.5	Autisme	53
2.5.1	Kategori Autisme	64
2.5.1.1	Autism Spectrum Disorder	64
2.5.1.2	Sindrom Asperger	65
2.5.1.3	Pervasive Development	66
2.5.2	Ciri-ciri Autisme	67
2.5.2.1	Komunikasi	67
2.5.2.2	Interaksi social	68
2.5.2.3	Pola Bermain	69
2.5.2.4	Tingkah laku	69
2.5.2.5	Emosi	70
2.5.3	Terapi Autisme	71
2.6	Program Pemulihan dalam Komuniti (PDK)	76
2.6.1	Sejarah Program Pemulihan dalam Komuniti (PDK)	77
2.6.2	Objektif PDK	78

2.6.3	PDK 'One Stop Centre'	79
2.6.3.1	Peranan PDK One Stop Centre	79
2.6.3.2	Program PDK berasaskan 3 model	79
2.6.3.3	Aktiviti di PDK	79
2.6.3.4	Faedah PDK kepada keluarga dan masyarakat	80
2.6.3.5	Faedah PDK kepada OKU	80
2.7	Kejayaan Penghidap Autisme	81
2.7.1	Galakan untuk Pengidap Autisme	83
2.8	Teori Kajian	86
2.8.1	Model ADDIE (2006)	87
Fasa 1:	Analisis Keperluan	90
Fasa 2:	Reka Bentuk	91
Fasa 3:	Pembangunan	93
Fasa 4:	Implementasi	93
Fasa 5:	Penilaian	94
2.8.2	Model ASSURE (1993)	94
	Peringkat 1: A - <i>Analyse learner</i> (Menganalisis dan mengenal pasti pelatih autisme)	97
	Peringkat 2:S - <i>State objective</i> (Menentukan objektif)	99
	Peringkat 3:S - <i>Select method, media & materials</i> (Pemilihan kaedah, bahan dan aktiviti menggambar)	100

Peringkat 4:U - Utilise media and materials
(Gunakan media dan bahan) 101

Peringkat 5:R - Require learner participation
(Memerlukan pelibatan pelatih autisme) 101

Peringkat 6:E - Evaluate and revise
(Nilai dan semak) 102

2.8.3 Teori MODEL Bandura 103

2.8.3.1 Langkah-langkah Teori MODEL
Bandura (1963) 105

Langkah 1: Pemerhatian 106

Langkah 2: Mengingati 106

Langkah 3: Penghasilan 106

Langkah 4: Peneguhan dan Motivasi 107

2.8.3.2 Ciri-Ciri Teori MODEL (Peniruan) 107

2.8.3.3 Faktor-faktor penting dalam
pembelajaran melalui peniruan 107

2.8.3.4 Implikasi Teori MODEL Bandura
(1963) ke atas Pengajaran dan
Pembelajaran 109

2.9 Kesimpulan 110

BAB 3 METODOLOGI KAJIAN

3.1 Pengenalan 112

3.2 Reka Bentuk Kajian 113

3.3 Fasa 1: Analisis Keperluan 117

a. Lokasi Kajian 119

b.	Responden Kajian	119
c.	Instrumen Kajian	120
i.	Borang Soal Selidik	120
ii.	Temu Bual	121
iii.	Analisis Dokumen	121
3.3.1	Protokol Penyelidikan	122
3.3.2	Kaedah Penganalisisan Data	123
a.	Borang Soal Selidik	123
b.	Temu Bual	123
3.4	Fasa 2: Reka Bentuk dan Pembangunan	124
3.4.1	Reka Bentuk	126
a.	Lokasi Kajian	127
b.	Responden Kajian	127
c.	Instrumen Kajian	128
d.	Kaedah Penganalisisan Data	128
i.	Nilai Purata	129
ii.	Menentukan nilai “d”	129
iii.	Mendapatkan Konsensus 75%	129
iv.	<i>Fuzzy Evaluation</i>	130
3.4.2	Pembangunan	130
3.5	Fasa 3: Implimentasi dan Penilaian	133

3.5.1	Peringkat Implementasi	136
3.5.1.1	Ujian Pra dan Pasca	136
3.5.1.2	Ujian Rintis	136
a.	Lokasi Kajian	136
b.	Protokol Penyelidikan	137
c.	Responden Kajian	137
3.5.1.3	Instrumen Kajian	138
a.	Analisis Dokumen	138
b.	Borang Senarai Semak	138
c.	Pemerhatian	139
d.	Penganalisan Data Kajian	142
3.5.2	Penilaian	142
3.5.2.1	Penilaian Kesahan Pakar Bidang	142
a.	Lokasi Kajian	142
b.	Responden Kajian	142
c.	Instrumen Kajian	143
d.	Kaedah Penganalisan Data	143
3.5.2.2	Penilaian Kesahan Pakar Modul	144
a.	Lokasi Kajian	144
b.	Responden Kajian	144
c.	Instrumen Kajian	145

	d. Kaedah Penganalisisan Data	145
3.5.2.3	Penilaian Kebolehpercayaan	146
	a. Lokasi Kajian	147
	b. Responden Kajian	147
	c. Instrumen Kajian	147
	d. Kaedah Penganalisisan Data	148
3.5.2.4	Penilaian Kebolegunaan	148
	a. Lokasi Kajian	148
	b. Responden Kajian	148
	c. Instrumen Kajian	149
	d. Kaedah Penganalisisan Data	150
3.6	Aplikasi Teori dan Model	150
3.7	Kesimpulan	155
BAB 4	DAPATAN KAJIAN FASA ANALISIS KEPERLUAN	
4.1	Pengenalan	158
4.2	Profil Responden	161
4.3	Pengetahuan Tentang Autisme	162
4.3.1	Analisis Tahap Pengetahuan tentang Autisme	164
4.4	Latihan dan Bimbingan	168
4.4.1	Analisis Tahap Latihan dan Bimbingan	170

4.5	Pengetahuan Tentang Menggambar	173
4.5.1	Analisis Tahap Pengetahuan tentang Menggambar	176
4.6	Peranan Ibu Bapa	180
4.6.1	Analisis Tahap Peranan Ibu Bapa	181
4.7	Kemudahan dan Bahan Sokongan	186
4.7.1	Analisis Tahap Kemudahan dan Bahan Sokongan	188
4.8	Analisis Temu Bual terhadap Petugas PDK	190
4.9	Temu bual Tentang Keperluan Membangunkan Modul PDK Asas Menggambar untuk Pelatih Autisme	191
4.10	Temu Bual Tentang Tahap Pengetahuan Seni dan Kraftangan Petugas PDK	192
4.11	Temu Bual Tentang Kesesuaian Komponen Seni dan Kraftangan dengan Pelatih Autisme	194
4.12	Rumusan Temu Bual dengan Petugas PDK	195
4.13	Temu bual dengan Guru Pendidikan Khas (PKPI)	197
4.14	Temu bual dengan Pelukis	201
4.15	Temu Bual Bersama Ibu kepada Pelukis Autisme	203
4.16	Rumusan Temu Bual dengan Ibu kepada Pelukis Autisme	208
4.17	Kesimpulan	209

BAB 5 DAPATAN KAJIAN FASA REKA BENTUK DAN PEMBANGUNAN

5.1	Pengenalan	211
5.2	Dapatan dan Analisis Kajian Fasa Dua: Reka Bentuk	212
5.2.1	Dapatan dan Analisis Teknik <i>Fuzzy Delphi</i>	212
5.2.2	Pemilihan Tajuk Aktiviti Menggambar	213
5.2.3	Kedudukan Tajuk Aktiviti Menggambar Mengikut Keutamaan	219
5.2.4	Pemilihan Lima Aktiviti Menggambar oleh Panel Pakar	220
	a. Lukisan	220
	b. Catan	220
	c. Resis	221
	d. Capan	221
	e. Cetakan	221
5.2.5	Kedudukan aktiviti Lukisan mengikut keutamaan	226
5.2.6	Kedudukan aktiviti Catan mengikut keutamaan	228
5.2.7	Kedudukan Aktiviti Resis mengikut keutamaan	233
5.2.8	Kedudukan aktiviti Capan mengikut keutamaan	236
5.2.9	Kedudukan aktiviti Cetakan mengikut keutamaan	260

5.2.10	Pemilihan media yang paling sesuai untuk lima aktiviti menggambar yang telah dipilih oleh Panel Pakar	241
a.	Lukisan	241
b.	Catan	241
c.	Resis	241
d.	Capan	242
e.	Cetakan	242
5.2.11	Kedudukan media Lukisan mengikut keutamaan	246
5.2.12	Kedudukan media Catan mengikut keutamaan	250
5.2.13	Kedudukan media Resis mengikut keutamaan	254
5.2.14	Kedudukan media Capan mengikut keutamaan	257
5.2.15	Kedudukan media Cetakan mengikut keutamaan	260
5.2.16	Pemilihan bentuk Penilaian yang sesuai untuk aktiviti menggambar yang telah dipilih oleh panel pakar	262
5.2.17	Kedudukan bentuk penilaian mengikut keutamaan	264
5.2.18	Dapatan dan Analisis Kajian Fasa Dua: Reka Bentuk (Reka bentuk soal selidik kebolegunaan)	265
5.2.19	Langkah Teknik <i>Fuzzy Delphi</i>	266

5.3	Dapatan dan Kajian Fasa Dua: Pembangunan	268
5.3.1	Contoh aktiviti Menggambar: Resis	279
5.3.2	Panduan Pengajaran	283
5.3.3	Senarai Semak	286
5.3.4	Borang Senarai Semak	287
5.4	Kesimpulan	286
BAB 6	DAPATAN KAJIAN FASA IMPLEMENTASI DAN PENILAIAN	
6.1	Pengenalan	289
6.2	Implementasi: Analisis Karya Menggambar	290
6.3	Analisis Profil Responden Berdasarkan Demografi	291
6.3.1	Ciri-ciri Responden Autisme	293
	Responden 1 (R1)	293
	Responden 2 (R2)	294
	Responden 3 (R3)	294
6.4	Ujian Pra dan Ujian Pos	298
6.4.1	Ujian Pra : Mewarna Lukisan 1	298
6.4.2	Ujian Pasca : Mewarna Lukisan 2	299
6.5	Aktiviti Lukisan	299
6.5.1	Aktiviti 1 - Garisan Organik dan Geometri	301
6.5.2	Aktiviti 2 - Rupa Geometri dan Organik	302
6.5.3	Aktiviti 3 - Mata Hari Bersinar	302
6.5.4	Aktiviti 4 - Karton Berkun	305

6.5.5	Aktiviti 5 - Ais Krim	305
6.5.6	Aktiviti 6 - Jambangan Bunga	305
6.5.7	Aktiviti 7- Objek Alam dan Objek Buatan Manusia	309
6.5.8	Aktiviti 8 - Baju T	309
6.5.9	Aktiviti 9 - Hujan	310
6.6	Aktiviti Catan	313
6.6.1	Aktiviti 1- Warna Asas dan Warna Sekunder	315
6.6.2	Aktiviti 2 - Garisan	315
6.6.3	Aktiviti 3 - Buah Tempatan	317
6.6.4	Aktiviti 4 - Belon	317
6.6.5	Aktiviti 5 - Pokok Bunga	317
6.6.6	Aktiviti 6 - Pemandangan Landskap Senja	320
6.6.7	Aktiviti 7 - Pemandangan Landskap	320
6.7	Aktiviti Resis	324
6.7.1	Aktiviti 1 - Garisan	324
6.7.2	Aktiviti 2 - Bunga Api	324
6.7.3	Aktiviti 3 - Buah Tempatan	325
6.7.4	Aktiviti 4 - Haiwan Peliharaan	325
6.7.5	Aktiviti 5 - Daun	326
6.8	Aktiviti Capan	329
6.8.1	Aktiviti 1 - Pokok Bunga	331
6.8.2	Aktiviti 2 - Kucingku	331
6.8.3	Aktiviti 3 - Pokok Jari-jemariku	332
6.9	Aktiviti Cetakan	334
6.9.1	Aktiviti 1 - Pemandangan	335

6.9.2	Aktiviti 2 - Alamku yang Indah	336
6.9.3	Aktiviti 3 - Rumahku	336
6.9.4	Min & SP Aktiviti Menggambar	338
6.10	Dapatan dan Analisis Kajian Fasa Tiga: Penilaian	340
6.11	Penilaian Kesahan Kandungan Modul daripada Pakar Bidang	340
6.11.1	Rumusan daripada Pakar Bidang	351
6.12	Penilaian Kesahan Kandungan Modul daripada Pakar Modul	353
6.12.1	Rumusan daripada Pakar Modul	361
6.13	Kebolehpercayaan	364
6.13.1	Profil Responden Berdasarkan Demografi	366
6.13.2	Dapatan Kebolehpercayaan	369
6.14	Kebolehgunaan	371
6.14.1	Profil Responden Berdasarkan Demografi	371
6.14.2	Dapatan Penilaian Kebolehgunaan	383
6.15	Kesimpulan	385

BAB 7 PERBINCANGAN, CADANGAN DAN KESIMPULAN

7.1	Pengenalan	386
7.2	Ringkasan Kajian	387
7.3	Perbincangan Dapatan Kajian	392
7.3.1	Perbincangan Dapatan Kajian Fasa 1: Analisis Keperluan Tahap Keperluan Modul Pengajaran PDK Asas Menggambar untuk Pelatih Autisme dalam kalangan Petugas PDK	393
a)	Tahap Pengetahuan responden tentang Autisme	393
b)	Latihan dan Bimbingan	395

c) Pengetahuan tentang Menggambar	398
d) Peranan Ibu Bapa	399
e) Kemudahan dan Bahan Sokongan	400
7.3.2 Perbincangan Dapatan Kajian Fasa 2: Reka Bentuk dan Pembangunan Reka Bentuk dan Pembangunan Modul Pengajaran PDK Asas Menggambar yang sesuai untuk pelatih Autisme	401
7.3.3 Perbincangan Dapatan Fasa 3: Implementasi dan Penilaian	404
7.3.3.1 Implementasi - Kajian rintis tentang kemampuan pelatih Autisme terhadap aktiviti Menggambar	404
i) Lukisan	404
ii) Catan	406
iii) Resis	407
iv) Capan	408
v) Cetakan	409
7.3.3.2 Penilaian Modul Pengajaran PDK Asas Menggambar untuk Pelatih Autisme	410
i) Penilaian Kesahan oleh Pakar Bidang	410
ii) Penilaian Kesahan oleh Pakar Modul	411
iii) Penilaian Kebolehpercayaan	411
iv) Penilaian Kebolehgunaan	412
a) Tahap kesesuaian kandungan modul daripada pandangan pengguna	413
b) Modul pengajaran ini membantu petugas dalam proses PdP komponen Seni dan Kraftangan	414

c) Pandangan pengguna terhadap aktiviti dan latihan asas menggambar yang terkandung dalam modul pengajaran	415
d) Organisasi modul menepati kehendak pengguna	416
e) Kualiti modul yang dinilai oleh pengguna	417
7.4 Implikasi dan Cadangan Teoritikal	418
7.5 Model dan Teori	419
7.6 Implikasi dan Cadangan Praktikal	422
7.6.1 Impak kepada pelatih Autisme	422
7.6.2 Impak kepada petugas PDK	424
7.6.3 Impak dan Cadangan kepada Penyelidik	425
7.6.4 Impak dan Cadangan kepada Jabatan Kebajikan Masyarakat (JKM)	426
7.6.5 Sumbangan kepada Ilmu Bidang	426
7.7 Cadangan Kajian Lanjutan	428
7.8 Penutup dan Kesimpulan	429
RUJUKAN	437
LAMPIRAN	460

ROMAN NUMERALS CHART

1 TO 100

1	I	21	XXI	41	XLI	61	LXI	81	LXXXI
2	II	22	XXII	42	XLII	62	LXII	82	LXXXII
3	III	23	XXIII	43	XLIII	63	LXIII	83	LXXXIII
4	IV	24	XXIV	44	XLIV	64	LXIV	84	LXXXIV
5	V	25	XXV	45	XLV	65	LXV	85	LXXXV
6	VI	26	XXVI	46	XLVI	66	LXVI	86	LXXXVI
7	VII	27	XXVII	47	XLVII	67	LXVII	87	LXXXVII
8	VIII	28	XXVIII	48	XLVIII	68	LXVIII	88	LXXXVIII
9	IX	29	XXIX	49	XLIX	69	LXIX	89	LXXXIX
10	X	30	XXX	50	L	70	LXX	90	XC
11	XI	31	XXXI	51	LI	71	LXXI	91	XCI
12	XII	32	XXXII	52	LII	72	LXXII	92	XCII
13	XIII	33	XXXIII	53	LIII	73	LXXIII	93	XCIII
14	XIV	34	XXXIV	54	LIV	74	LXXIV	94	XCIV
15	XV	35	XXXV	55	LV	75	LXXV	95	XCV
16	XVI	36	XXXVI	56	LVI	76	LXXVI	96	XCVI
17	XVII	37	XXXVII	57	LVII	77	LXXVII	97	XCVII
18	XVIII	38	XXXVIII	58	LVIII	78	LXXVIII	98	XCVIII
19	XIX	39	XXXIX	59	LIX	79	LXXIX	99	XCIX
20	XX	40	XL	60	LX	80	LXXX	100	C

SENARAI JADUAL

No. Jadual		Muka Surat
3.1	Skala Linguistik Lima Point	128
3.2	Pemilihan tajuk bidang asas menggambar, aktiviti dan media	132
3.3	Hubungan antara Fasa, Kaedah, Instrumen, dan Responden	152
4.1	Profil responden berdasarkan demografi	159
4.2	Min, Sisihan Piawaian (SP) dan % Bahagian A: Pengetahuan tentang Autisme	163
4.3	Min, Sisihan Piawai (SP) dan % Bahagian B: Latihan dan Bimbingan	169
4.4	Min, Sisihan Piawai (SP) dan % Bahagian C: Pengetahuan tentang Menggambar	174
4.5	Min, Sisihan Piawai (SP) dan % Bahagian D: Peranan Ibu Bapa	181
4.6	Min, Sisihan Piawai (SP) dan % Bahagian E: Kemudahan dan Bahan Sokongan	187
5.1	Aras Persetujuan <i>Fuzzy</i> lima skala likert	213
5.2	Jarak penomboran <i>Fuzzy</i> untuk penentuan tajuk aktiviti Menggambar	214
5.3	Menentukan Nilai 'd' (<i>Threadshold Value</i>) Menggambar	216
5.4	Menentukan peratus kesepakatan pakar	217
5.5	Kedudukan tajuk aktiviti mengikut keutamaan	218

5.6	Jarak Penomboran <i>Fuzzy</i> untuk aktiviti Lukisan	222
5.7	Menentukan Nilai ' <i>d</i> ' (<i>Threadshold Value</i>) Lukisan	224
5.8	Menentukan peratus kesepakatan pakar	224
5.9	Kedudukan aktiviti Lukisan mengikut keutamaan	225
	Jarak penomboran <i>Fuzzy</i> untuk penentuan tajuk aktiviti Catan	227
5.10		
5.11	Menentukan nilai ' <i>d</i> '(<i>Threadshold Value</i>) untuk Catan	228
5.12	Menentukan peratus kesepakatan pakar	228
5.13	Kedudukan aktiviti Catan mengikut keutamaan	227
5.14	Jarak Penomboran <i>Fuzzy</i> untuk aktiviti Resis	229
5.15	Menentukan Nilai ' <i>d</i> ' (<i>Threadshold Value</i>) untuk Resis	230
5.16	Menentukan peratus kesepakatan pakar	231
5.17	Kedudukan aktiviti Resis mengikut keutamaan	232
5.18	Jarak Penomboran <i>Fuzzy</i> untuk aktiviti Capan	234
5.19	Menentukan Nilai ' <i>d</i> ' (<i>Threadshold Value</i>) untuk Capan	235
5.20	Menentukan peratus kesepakatan pakar	235
5.21	Kedudukan aktiviti Capan mengikut keutamaan	236
5.22	Jarak Penomboran <i>Fuzzy</i> untuk aktiviti Cetakan	237

5.23	Menentukan Nilai 'd' (<i>Threadshold Value</i>) untuk Cetakan	238
5.24	Menentukan peratus kesepakatan pakar	238
5.25	Kedudukan aktiviti Cetakan mengikut keutamaan	239
5.26	Jarak Penomboran <i>Fuzzy</i> untuk aktiviti Lukisan	243
5.27	Menentukan Nilai 'd' (<i>Threadshold Value</i>) untuk media Lukisan	244
5.28	Menentukan peratus kesepakatan pakar	244
5.29	Kedudukan media Lukisan mengikut kedudukan	245
5.30	Jarak penomboran <i>Fuzzy</i> untuk media Catan	247
5.31	Menentukan Nilai 'd' (<i>Threadshold Value</i>) untuk media Catan	248
5.32	Menentukan peratus kesepakatan pakar	248
5.33	Kedudukan media Catan mengikut kedudukan	249
5.34	Jarak penomboran <i>Fuzzy</i> untuk media Resis	251
5.35	Menentukan Nilai 'd' (<i>Threadshold Value</i>) untuk media Resis	252
5.36	Menentukan peratus kesepakatan pakar	252
5.37	Kedudukan media Resis mengikut kedudukan	253
5.38	Jarak Penomboran <i>Fuzzy</i> untuk media Capan	255
5.39	Menentukan Nilai 'd' (<i>Threadshold Value</i>) untuk media Capan	256

5.40	Menentukan peratus kesepakatan pakar	256
5.41	Kedudukan media Capan mengikut kedudukan	257
5.42	Jarak Penomboran <i>Fuzzy</i> untuk media Cetakan	258
5.43	Menentukan Nilai 'd' (<i>Threadshold Value</i>) untuk media Cetakan	259
5.44	Menentukan peratus kesepakatan pakar	259
5.45	Kedudukan media Cetakan mengikut keutamaan	260
5.46	Jarak penomboran <i>Fuzzy</i> untuk bentuk penilaian	262
5.47	Menentukan Nilai 'd' (<i>Threadshold Value</i>) untuk bentuk penilaian	263
5.48	Menentukan peratus kesepakatan pakar	263
5.49	Kedudukan bentuk penilaian mengikut keutamaan	264
5.50	Pemilihan tajuk bidang-bidang Menggambar, Aktiviti dan Media Modul Pengajaran PSV atas kesepakatan pakar	267
5.51	Tajuk bidang menggambar, tajuk aktiviti, media dan aspek yang dinilai	268
6.1	Profil responden berdasarkan demografi	292
6.2	Min dan Sisihan Piawai (SP) untuk aktiviti Lukisan Untuk ujian Pra dan Pos	297
6.3	Min dan Sisihan Piawai (SP) untuk aktiviti Lukisan	299
6.4	Min dan Sisihan Piawai (SP) untuk Aktiviti Catan	313
6.5	Min dan Sisihan Piawai (SP) untuk aktiviti Resis	322

6.6	Min dan Sisihan Piawai (SP) untuk aktiviti Capan	329
6.7	Min dan Sisihan Piawai (SP) untuk aktiviti Cetakan	334
6.8	Perbandingan Min dan SP bagi 5 aktiviti Menggambar	338
6.9	Profil pakar bidang	344
6.10	Nilai kesahan kandungan modul Menggambar	344
6.11	Nilai kesahan aktiviti asas Menggambar	345
6.12	Nilai kesahan Organisasi Modul	345
6.13	Nilai kesahan kandungan keseluruhan modul	346
6.14	Maklum balas dan penambahbaikan modul dari pakar	347
6.15	Profil Pakar Bidang Modul	356
6.16	Nilai Kesahan Kandungan Modul	357
6.17	Nilai Kesahan Aktiviti Asas Menggambar	358
6.18	Nilai Kesahan Aspek Reka Bentuk Persembahan	359
6.19	Nilai Kesahan Aspek Bahasa	359
6.20	Nilai Kesahan Aspek Penilaian	360
6.21	Nilai Kesahan Kandungan Keseluruhan Modul	360
6.22	Profil Responden Berdasarkan Demografi - Kebolehpercayaan	364
6.23	Nilai kebolehpercayaan modul Pengajaran PSV Asas Menggambar	370

6.24	Profil Responden Berdasarkan Demografi - Kebolehgunaan	372
6.25	Min dan Sisihan Piawai (SP) A: Kandungan Modul	375
6.26	Min dan Sisihan Piawai (SP) B: Pengajaran & Pembelajaran	377
6.27	Min dan Sisihan Piawai (SP) C: Aktiviti & Latihan	379
6.28	Min dan Sisihan Piawai (SP) D: Organisasi Modul	380
6.29	Min dan Sisihan Piawai (SP) E: Kualiti Modul	381
6.30	Nilai Alfa Cronbach	383
6.31	Nilai Alfa Cronbach bagi setiap konstruk soal selidik kebolehgunaan modul	383
6.32	Nilai Min dan SP bagi konstruk yang terdapat dalam soal selidik kebolehgunaan modul	384

SENARAI RAJAH

No. Rajah		Muka Surat
1.1	Kerangka konseptual kajian yang diadaptasi dan diubahsuai daripada Model ADDIE (2006), ASSURE (1993), dan Teori MODEL Bandura (1963)	17
1.2	Model pembinaan Modul Pengajaran PDK Asas Menggambar Untuk Pelatih Autisme. Diadaptasi dan diubahsuai dari model modul Sidek 2005	19
3.1	Proses Reka Bentuk dan Pembangunan Modul Pengajaran PDK Asas Menggambar untuk Pelatih Autisme	116
3.2	Carta Alir Fasa Analisis Keperluan	118
3.3	Carta Alir Fasa Reka Bentuk dan Pembangunan	125
3.4	Carta Alir Fasa Implimentasi dan Penilaian Kebolehgunaan	135
3.5	Aplikasi Teori MODEL Bandura (1963), Model ADDIE (2006), dan ASSURE (1993)	151
5.1	Langkah Teknik <i>Fuzzy Delphi</i>	266

xxx

SENARAI GRAF

No. Graf		Muka Surat
4.1	Tahap Pengetahuan tentang Autisme	164
4.2	Tahap Latihan dan Bimbingan	170
4.3	Tahap Pengetahuan tentang Menggambar	175
4.4	Tahap Peranan Ibu Bapa	182
4.5	Tahap Kemudahan dan Bahan Sokongan	188
6.1	Tahap pencapaian R1, R2 dan R3 dalam Ujian Pra dan Ujian Pasca bagi aktiviti Lukisan	298
6.2	Tahap pencapaian antara R1, R2 dan R3 dalam aktiviti Lukisan	300
6.3	Tahap pencapaian antara R1, R2 dan R3 dalam aktiviti Catan	314
6.4	Tahap pencapaian antara R1, R2 dan R3 dalam aktiviti Resis	323
6.5	Tahap pencapaian antara R1, R2 dan R3 dalam aktiviti Capan	330
6.6	Tahap pencapaian antara R1, R2 dan R3 dalam aktiviti Cetakan	334

SENARAI GAMBAR

No. Gambar		Muka Surat
6.1	Mewarna Lukisan 1	298
6.2	Mewarna Lukisan 2	299
6.3	Garisan Organik dan Geometri	301
6.4	Rupa Geometri dan Organik	302
6.5	Mata hari Bersinar	302
6.6	Kartun Berkun	304
6.7	Ais Krim	305
6.8	Jambangan Bunga	305
6.9	Objek Alam dan Objek Buatan Manusia	309
6.10	Baju T	309
6.11	Hujan	310
6.12	Warna Asas dan Warna Sekunder	315
6.13	Garisan	315
6.14	Buah Tempatan	317
6.15	Belon	317
6.16	Pokok Bunga	317
6.17	Landskap Senja	319

6.18	Pemandangan Landskap	320
6.19	Garisan	324
6.20	Bunga Api	324
6.21	Buah Tempatan	325
6.22	Haiwan Peliharaan	325
6.23	Daun	326
6.24	Pokok Bunga	331
6.25	Kucingku	331
6.26	Pokok Jari-jemariku	332
6.27	Pemandangan	335
6.28	Alamku yang Indah	336
6.29	Rumahku	336

BAB 1

PENGENALAN

1.0 Pendahuluan

Konsep Pendidikan Untuk Semua (EFA) dalam Laporan Pemantauan Global yang diterbitkan oleh UNESCO (2006) telah menggariskan matlamat, iaitu mencapai kesetaraan peluang pendidikan dan persamaan hak dalam pendidikan menjelang tahun 2015 untuk semua kanak-kanak, remaja, dan orang dewasa termasuklah yang kurang upaya (Norfishah, 2016). Kepentingan pendidikan untuk golongan orang kurang upaya (OKU) di Program Pemulihan dalam Komuniti (PDK) ini menjadi agenda utama kerajaan dalam membantu OKU termasuk pelatih autisme untuk terus membangun. Sama seperti insan yang lain, pendidikan merupakan wadah utama dalam pembangunan

bertamadun. Maka dengan itu, Jabatan Kebajikan Masyarakat (JKM) memastikan pelatih autisme turut membangun seiring kepesatan pembangunan negara agar mereka tidak terpinggir dalam dunia pendidikan.

Keterbatasan rujukan kajian yang menjurus kepada kajian tentang asas menggambar untuk pelatih autisme di PDK samada di peringkat antara bangsa mahupun kajian di peringkat tempatan telah membuka ruang dan peluang kepada keperluan untuk menjalankan penyelidikan yang lebih mendalam dalam bidang ini. Kajian ini bertujuan untuk membina satu Modul Pengajaran PDK Asas Menggambar untuk Pelatih Autisme di PDK. Antara kemahiran yang terkandung dalam komponen Seni dan Kraftangan adalah kemahiran motor halus sebagai salah aktiviti yang diajar di PDK. Asas menggambar melalui aktiviti seperti lukisan, catan, resis, capan dan cetakan merupakan aktiviti yang dapat menguji tentang kemahiran motor halus pelatih autisme.

Oleh hal yang sedemikian pengkaji merasakan amatlah bertepatan kajian pembinaan dan penilaian Modul Pengajaran PDK Asas Menggambar untuk Pelatih Autisme ini bagi membantu para petugas PDK dalam mengimplimentasikan pengajaran dan pembelajaran agar dapat memberi pengetahuan tentang asas menggambar kepada pelatih autisme tentang aktiviti-aktiviti menggambar dan seterusnya membuat penilaian hasil karya pelatih. Modul Pengajaran PDK Asas Menggambar ini diharapkan dapat

menambah lagi bahan rujukan untuk petugas PDK mengajarkan asas menggambar kepada pelatih autisme.

1.2. Latar Belakang Kajian

Pendidikan yang berkualiti merupakan satu wadah yang sangat penting untuk pembangunan sesebuah negara. Semua insan berhak untuk mendapatkan pendidikan yang sempurna mengikut keupayaan masing-masing. Pendidikan tersebut harus merangkumi segala aspek yang diperlukan oleh setiap golongan OKU pelbagai perbezaan, termasuklah golongan autisme.

Sejak kebelakangan ini, tahap keprihatinan masyarakat terhadap golongan autisme telah meningkat. Semakin banyak program yang dijalankan oleh pihak kerajaan dan Badan-badan Bukan Kerajaan (NGO) yang telah menyedarkan masyarakat akan permasalahan ini. Kementerian Pembangunan Wanita, Keluarga dan Masyarakat (KPWKW 2016) telah menggariskan bahawa golongan OKU mempunyai kesaksamaan hak dan peluang untuk menjalani kehidupan seperti anggota masyarakat yang lain.

Selaras dengan konsep pendidikan untuk semua, peluang dan perkhidmatan pendidikan untuk pelatih autisme di PDK perlulah disediakan. Walaupun PDK telah ada sistem pendidikan tetapi kesesuaian dan keberkesanannya untuk pelatih autisme ini perlu dikaji semula secara sistematik. Kurangnya kurikulum pendidikan yang khusus di PDK untuk pelatih autisme menyebabkan kebanyakan mereka ditempatkan bersama pelatih-pelatih yang mengalami masalah lain seperti gangguan kurang daya tumpuan dan hiperaktif (ADHD), masalah pembelajaran, *celebral palsy* dan sebagainya. Bagi memenuhi keperluan ini, satu sistem pendidikan yang terancang untuk pelatih-pelatih autisme perlu diwujudkan.

Zuri & Aznan (2011) mengatakan kebolehan dan kemampuan mereka untuk menerima ilmu pengetahuan tidak boleh dipandang ringan oleh masyarakat. Pelatih autisme ini bukan sahaja memerlukan pendidikan akademik, tetapi juga pendidikan yang mengajar mereka dengan pelbagai disiplin ilmu yang lain. Oleh yang demikian, dengan memberikan peluang pendidikan kepada pelatih autisme untuk memperolehi proses pembelajaran yang berkesan agar mereka mampu berdikari dan menyumbang kepada masyarakat, bangsa, dan negara pada masa hadapan.

Majoriti pelatih autisme mempunyai kelemahan seperti kesukaran ketika berkomunikasi. Walau bagaimanapun disebalik kelemahan ini pelatih autisme

berkebolehan untuk memproses maklumat visual dengan lebih berkesan berbanding dengan maklumat lisan. Kajian Ismail (2016) bahawa emosi seseorang pengidap autisme boleh dikenal pasti melalui lukisan skematik pengidap autisme itu sendiri. Hasil lukisan pengidap autisme dijadikan sebagai suatu diagnosis terhadap ekspresi mereka serta membantu mendalami emosi di samping turut mengolah kreativiti yang ada dalam diri individu autisme tersebut.

Gaya pembelajaran dan berfikir pengidap autisme lebih cenderung pembelajaran visual. Kebanyakan mereka mudah memahami maklumat yang diberikan secara visual Geoff dan Martin (2012) dan Hasnah et.al, (2013). Ini membuktikan bahawa bakat pelatih autisme menerusi lukisan ini boleh diketengahkan dengan meningkatkan pemerhatian secara terperinci dan sokongan padu dari petugas, ibu bapa dan masyarakat sekeliling. Pengajaran yang disampaikan kepada pelatih autisme memerlukan pendekatan yang kreatif dan kritis serta mempunyai kaedah pengajaran tersendiri. Penyampaian yang menarik sangat diperlukan supaya pelatih autisme tidak rasa bosan.

Bagi menjadikan pengajaran asas menggambar sesuatu yang menarik, petugas PDK mestilah menyediakan perancangan pengajaran terlebih dahulu malahan alat bantu mengajar (ABM) yang sesuai juga perlu disediakan bagi menjadikan sesuatu

pengajaran dan pembelajaran itu menarik dan berkesan. Seseengah petugas yang mengajarkan aktiviti motor halus untuk komponen Seni dan Kraftangan mempunyai pengetahuan asas tentang asas menggambar tetapi ada juga yang tidak mempunyai pengetahuan tersebut.

Kajian pendidikan tentang asas menggambar dalam seni visual atau yang berkaitan dengan aktiviti kemahiran motor halus untuk pelatih autisme masih lagi kurang dikaji. Bertolak dari situ, penyelidik berhasrat untuk membina modul pengajaran asas menggambar sebagai panduan dan diguna pakai oleh petugas PDK untuk mengajarkan aktiviti tersebut kepada pelatih autisme. Oleh yang demikian, kajian tentang pembinaan dan penilaian modul pengajaran PDK bagi aktiviti Asas menggambar untuk pelatih autisme adalah penting dan bertepatan dengan kehendak serta keperluan bagi aktiviti kemahiran motor halus dalam komponen Seni dan Kraftangan.

Selain itu modul pengajaran PDK asas menggambar ini akan memberi peluang kepada petugas untuk mendalami tentang aktiviti-aktiviti yang disarankan sebelum mengajar kepada pelatih tentang aktiviti asas menggambar. Melalui modul pengajaran ini akan memudahkan petugas untuk memberi penilaian terhadap hasil karya menggambar pelatih-pelatih autisme kerana telah disediakan borang senarai semak.

Aktiviti asas menggambar turut memainkan peranan penting dalam dunia pendidikan untuk pelatih autisme di PDK. Melibatkan diri dengan aktiviti asas menggambar memberi peluang kepada pelatih autisme meneroka dengan pelbagai bahan-bahan mewarna, melukis, bentuk, saiz, struktur dan fungsi sesuatu bahan. Malah aktiviti asas menggambar juga membantu pelatih autisme menggunakan pengalaman deria mereka ketika melaksanakan aktiviti tersebut.

1.3 Pernyataan Masalah

Berdasarkan Teras Strategik 3 dalam Pelan Tindakan OKU 2016-2022 Kementerian Pembangunan Wanita, Keluarga dan Masyarakat (KPWKW 2016) iaitu meningkatkan akses OKU kepada pendidikan berkualiti dan inklusif di semua peringkat termasuk pendidikan sepanjang hayat ke arah pembangunan modal insan yang berbakat dan berpotensi tinggi. Selain itu di Teras Strategik 3 juga ada dinyatakan untuk program jangka masa yang panjang iaitu satu keperluan menyediakan modul latihan mengenai pendidikan murid-murid berkeperluan khas untuk latihan pra perkhidmatan guru dengan mensasarkan satu modul yang komprehensif dibangunkan oleh KPM atau NGO.

Pengkaji sendiri mendapati buku Garis Panduan Latihan Pemulihan OKU dalam Komuniti bagi Komponen Seni dan Kraftangan, (2003) di muka surat 65 dan 66 tidak menjelaskan secara terperinci tentang objektif tentang komponen seni dan kraftangan. Richard & Sharon (2014) menegaskan bahawa perkembangan seni visual dalam kurikulum tidak sepatutnya pada tahap pendedahan sahaja dalam sistem pendidikan, ia harus dimasukkan sebagai pembelajaran yang memerlukan satu kurikulum yang lengkap dan tersusun. Oleh itu terdapat keperluan untuk membina modul pengajaran asas menggambar yang dapat menyediakan pendekatan proses pengajaran dan pembelajaran yang lebih fleksibel, menarik, berfokus dan bersesuaian dengan keupayaan serta kebolehan pelatih autisme di PDK.

Permasalahan pertama ialah kekurangan modul atau buku panduan dan bahan sokongan yang lain, khusus untuk PdP petugas PDK yang mengajar pelatih autisme dalam komponen Seni dan Kraftangan. Walaupun kerajaan serta pihak NGO begitu prihatin terhadap golongan autisme, masih terdapat pelbagai masalah dalam pelaksanaan program-program yang melibatkan pelatih tersebut. Ini termasuklah penyediaan kurikulum komponen Seni dan Kraftangan untuk kemahiran motor halus. Ketika merancang untuk aktiviti seni dan kraftangan banyak petugas tidak mengetahui jenis aktiviti yang sepatutnya diajarkan kepada pelatih autisme. Hal ini berlaku

demikian kerana tidak banyak bahan disediakan untuk petugas-petugas sebagai garis panduan seperti modul dan bahan sokongan pengajaran yang lain.

Permasalahan kedua pula ialah kurangnya pengetahuan, pendedahan petugas PDK dalam bidang Seni Visual selain pengalaman dalam aktiviti menggambar yang terhad. Kajian mendapati hanya lapan orang guru daripada 63 orang petugas yang menjadi responden (12.70%) mempunyai asas yang kukuh dalam Seni Visual. Walau bagaimanapun, 84.13% petugas-petugas amat berminat untuk mengajarkan asas menggambar kepada pelatih autisme. Oleh itu berdasarkan dapatan ini adalah wajar bagi petugas PDK mendalami pengetahuan tentang asas menggambar tersebut.

Kajian Noraini, Faridah, Manisah & Safani (2001) dalam Noor Aini & Norhafizah (2015) menunjukkan bahawa proses pengajaran dan pembelajaran bergantung kepada kecekapan dan kemahiran seseorang guru. Pengajaran yang bersesuaian dengan tahap kebolehan pelajar OKU dapat menentukan kejayaan proses PdP yang dilaksanakan. Petugas sebagai guru atau agen perubahan perlu sentiasa melengkapkan diri dengan pengetahuan dan kemahiran. Pengalaman ini turut disokong oleh Baskaran dan Kasran (2015) yang mendapati bahawa penggunaan strategi, kaedah, bahan bantu serta pengetahuan dan kemahiran seseorang guru juga memainkan peranan yang penting untuk mengajar individu kurang upaya. Kesimpulannya strategi, aktiviti

dan bahan sokongan pengajaran yang direka seperti modul pengajaran asas menggambar mampu menarik minat pelatih-pelatih autisme agar mereka dapat melaksanakan aktiviti asas menggambar berdasarkan teknik dan kaedah yang sesuai.

Bertitik-tolak daripada keperluan tersebut, penyelidik berhasrat untuk menjalankan kajian dalam bidang seni visual untuk membangunkan sebuah modul pengajaran PDK asas menggambar untuk petugas yang mengajar pelatih autisme. Modul pengajaran PDK asas menggambar yang dibina adalah sebagai bahan sokongan dan panduan kepada petugas untuk melaksanakan aktiviti asas menggambar terhadap pelatih autisme. Petugas boleh mengubahsuai teknik pengajaran dan tajuk mengikut kesesuaian pelatih tersebut. Modul asas menggambar ini dijangka dapat membantu pelatih di PDK kerana modul tersebut boleh digunakan sebagai bahan sokongan untuk mengajar pelatih autisme. Hal ini kerana, modul pengajaran asas menggambar didapati berpotensi untuk diaplikasikan secara optimum dalam aktiviti motor halus kepada pelatih autisme bagi memastikan proses pengajaran dan pembelajaran menjadi lebih efektif, dinamik, dan menyeronokkan.

1.4 Tujuan Kajian

Tujuan utama kajian ini ialah untuk membina sebuah Modul Pengajaran PDK Asas Menggambar untuk Pelatih Autisme yang menjurus kepada lima aktiviti iaitu lukisan, catan, resis, capan, dan cetakan. Setiap aktiviti asas menggambar akan disertakan dengan langkah pengajaran dan disertai borang senarai semak sebagai panduan untuk menilai hasil karya menggambar. Petugas akan mengikuti langkah-langkah pengajaran sebagaimana yang dinyatakan dalam modul pengajaran sebagai panduan. Walau bagaimanapun petugas boleh membuat pengubahsuaian ke atas aktiviti menggambar dan teknik mengajar mengikut kreativiti, keistimewaan dan keunikan pelatih autisme

tersebut.

Selain itu, tujuan kedua ialah untuk mengenal pasti jenis-jenis aktiviti asas menggambar yang sesuai dengan kefahaman dan kemampuan pelatih autisme berdasarkan aktiviti yang dijalankan oleh golongan tersebut. Penilaian akan dilaksanakan berdasarkan borang senarai semak untuk mengetahui tahap penguasaan pelatih autisme terhadap aktiviti asas menggambar yang telah dilaksanakan.

1.5 Objektif Kajian

1. Mengenal pasti keperluan pembinaan Modul Pengajaran PDK Asas Menggambar untuk Pelatih Autisme dalam kalangan petugas PDK.
2. Membangunkan sebuah Modul Pengajaran PDK Asas Menggambar untuk Pelatih Autisme.
3. Menganalisis tahap kemampuan pelatih autisme terhadap aktiviti asas menggambar yang dicadangkan dalam Modul Pengajaran PDK Asas Menggambar untuk Pelatih Autisme.
4. Menilai kebolehgunaan Modul Pengajaran PDK Asas Menggambar untuk Pelatih Autisme oleh petugas PDK.

1.6 Soalan Kajian

Berdasarkan objektif kajian yang telah dinyatakan, soalan kajian akan dibahagikan kepada tiga fasa, iaitu Fasa Analisis Keperluan, Fasa Reka Bentuk dan Pembangunan, dan Fasa Implementasi dan Penilaian.

1.6.1 Fasa 1: Analisis Keperluan

1. Bagaimanakah tahap keperluan Modul Pengajaran PDK Asas Menggambar untuk Pelatih Autisme dalam kalangan petugas PDK?

1.6.2 Fasa 2: Analisis Reka Bentuk dan Pembangunan

2. Apakah reka bentuk dan pembangunan Modul Pengajaran PDK Asas Menggambar yang sesuai dengan pelati autisme?

1.6.3 Fasa 3: Analisis Implementasi dan Penilaian

3. Bagaimanakah tahap kemampuan pelatih autisme dalam menghasilkan karya asas menggambar?
4. Bagaimanakah penilaian kebolegunaan modul pengajaran PDK bagi aktiviti menggambar untuk pelatih autisme bagi tujuan pengajaran oleh petugas PDK?

1.7 Kerangka Konseptual Kajian

Kerangka konseptual kajian didasari dengan teori MODEL Bandura (1963), Model ADDIE (2006), dan Model ASSURE (1993). Model ADDIE (2006) yang terdiri daripada lima fasa iaitu; (i) analisis, (ii) reka bentuk, (iii) pembangunan (iv) pelaksanaan serta (iv) penilaian. Model ADDIE dijadikan sebagai rangka keseluruhan kajian ini yang bermula dari mengenal pasti sasaran pengguna modul iaitu petugas di PDK yang akan menjadi pengguna modul pengajaran tersebut. Peringkat permulaan, satu set soal selidik diedarkan dan sesi temu bual dijalankan untuk mengetahui tentang keperluan pembinaan modul pengajaran asas menggambar tersebut dalam kalangan petugas yang akan mengajarkan pelatih autisme.

Model ASSURE (1993) yang terdiri daripada enam peringkat iaitu iaitu (i) analisa, (ii) nyatakan objektif (iii) pilih kaedah dan strategi/pemilihan bahan aktiviti menggambar (iv) menggunakan bahan dan media (v) pelibatan pelatih autisme, dan (vi) nilai dan semak. Pemeringkatan ini diguna pakai bagi membangunkan Modul Pengajaran PDK Asas Menggambar. Manakala teori MODEL Bandura (1963) diaplikasi untuk mengajarkan asas menggambar kepada pelatih autisme. Setelah draf modul pengajaran siap dibangunkan, penyelidik telah mengimplementasi draf tersebut dengan memilih secara rawak tiga orang pelatih autisme sebagai responden kajian.

Semasa kajian dijalankan, petugas PDK yang akan mengajarkan aktiviti menggambar kepada pelatih autisme dan dibantu oleh penyelidik dan pembantu penyelidik.

Seterusnya Teori MODEL Bandura (1963) ini menekankan bahawa tingkah laku manusia berlaku hasil daripada hubungan antara persekitaran dengan kognitif manusia. Pembelajaran bermula apabila seseorang telah mula bertindak dengan sesuatu rangsangan. Teori ini menegaskan bahawa pembelajaran seseorang itu berlaku dengan cara memperhatikan orang lain melakukannya. Menurut Rahil, Jamiah dan Kasnani (2000) dalam Tan (2010) dan Ismail et.al (2014), Teori MODEL Bandura ialah pembelajaran melalui proses permodelan (*modeling*) iaitu melalui pemerhatian dan peniruan sebagai gerak balas yang ditonjolkan.

Petugas PDK memainkan peranan sebagai model atau pemudah cara yang mendemonstrasi aktiviti asas menggambar. Petugas membuat pemerhatian setiap langkah aktiviti yang dilakukan oleh petugas melalui teknik demonstrasi. Menurut Mook (2010) demonstrasi adalah salah satu jenis kaedah yang melibatkan kemahiran guru menunjukkan langkah demi langkah melalui aktiviti penglihatan dan pendengaran di hadapan pelajar. Kaedah demonstrasi digunakan supaya pelatih-pelatih akan lebih mudah faham apa yang diajar oleh petugas.

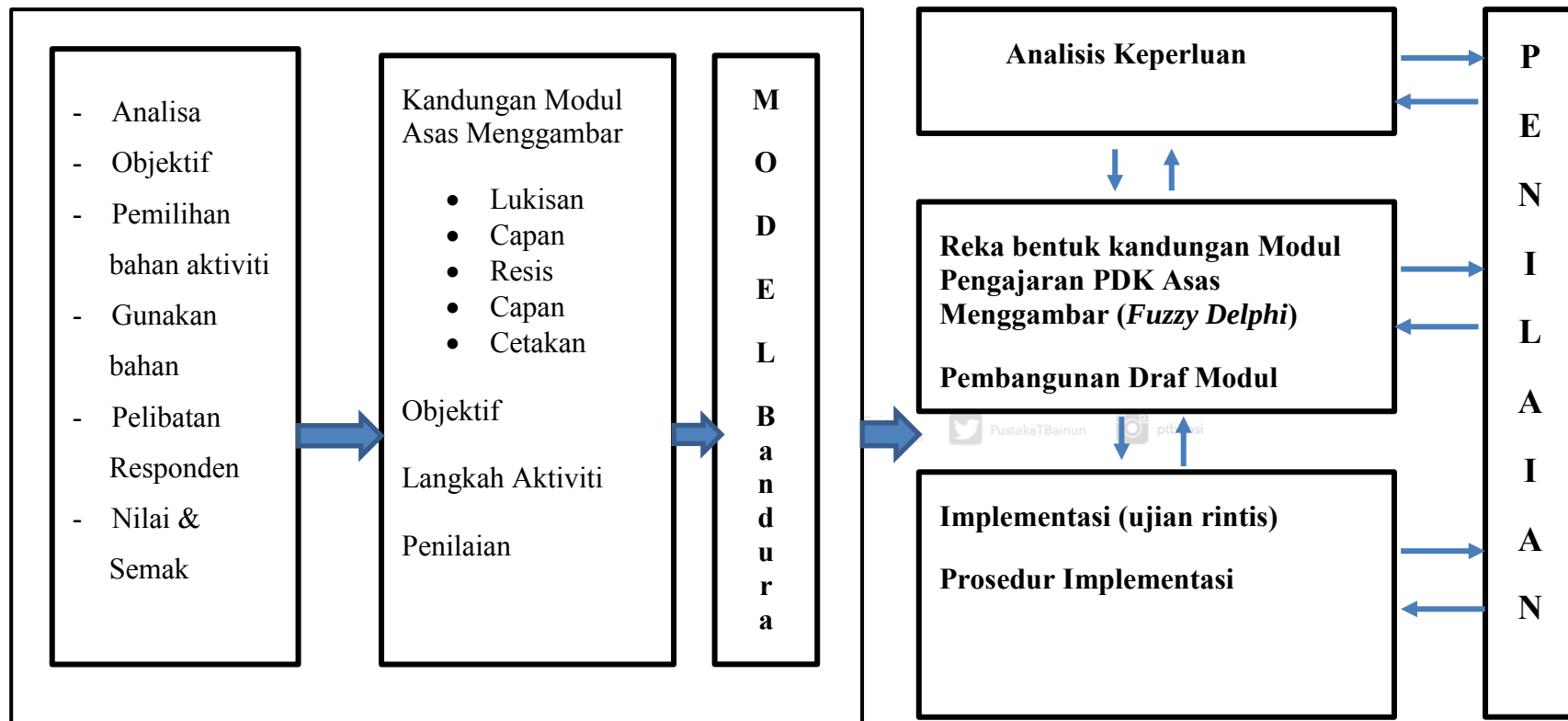

Oleh hal yang demikian, petugas perlu menguasai ilmu tersebut sebelum mengajarkan kepada pelatih autisme. Kedua, alat bantu mengajar (ABM) untuk aktiviti menggambar memainkan peranan utama sebagai bahan rangsangan dan pencetus idea. Kepelbagaian ABM seperti penggunaan media elektronik, carta, gambar, dan bahan maujud akan menjadi aspek peniruan oleh pelatih yang mampu memberikan kesan yang optimum kepada kefahaman mereka terhadap sesuatu aktiviti yang akan dilaksanakan. Kajian oleh Rizalina (2014) bahawa guru memainkan peranan yang penting dengan melaksanakan tugas seperti mendiagnos, menetapkan objektif pengajaran dan pembelajaran, memilih kaedah pengajaran, menyusun aktiviti dan memilih bahan pembelajaran. Selain itu, petugas PDK yang berperanan sebagai pengajar, pemudah cara, pembimbing, perancang dan mencipta pembaharuan dalam aktiviti pengajaran asas menggambar untuk pelatih autisme.

Secara keseluruhannya, kerangka ini dibina dalam fasa-fasa kitaran yang menghubungkan daripada fasa satu hingga ke fasa tiga. Proses dalam setiap fasa boleh diulang semula sekiranya dapatan yang diperolehi daripada fasa penilaian menunjukkan modul yang dibangunkan kurang menepati objektif yang ditetapkan.

Rajah 1.1 Kerangka konseptual kajian yang diadaptasi dan diubahsuai daripada Model ADDIE (2006), ASSURE (1993), dan Teori MODEL Bandura (1963)

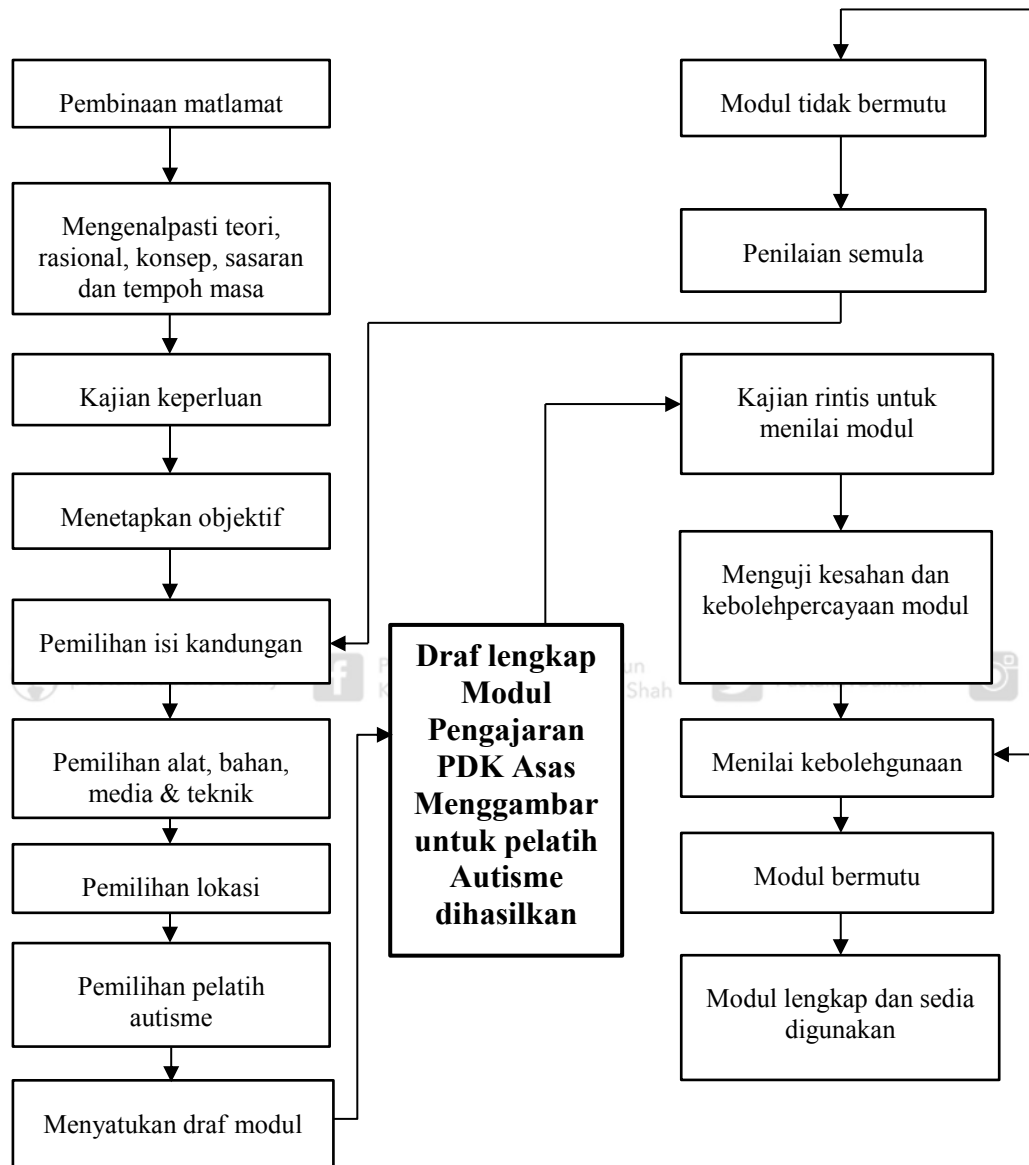
1.8 Model Pembinaan Modul Pengajaran PDK Asas Menggambar untuk Pelatih Autisme

Prosedur pembinaan Modul Pengajaran dan Penilaian PDK Asas Menggambar untuk Pelatih Autisme dalam kajian ini adalah merujuk kepada model pembinaan modul oleh Sidek (2005). Model ini telah melibatkan dua peringkat iaitu peringkat menyediakan draf modul dan peringkat penilaian modul. Peringkat penyediaan draf mempunyai sembilan langkah bermula dengan membina matlamat sehinggalah penyatuan draf modul. Manakala peringkat kedua iaitu mencuba dan menilai modul pengajaran. Model pembinaan modul ini dapat dilihat dalam rajah 1.2 yang berikut:

Menyediakan Draf Modul

Mencuba dan Menilai Modul

Rajah 1.2. Model pembinaan Modul Pengajaran PDK Asas Menggambar untuk Pelatih Autisme. Diadaptasi dan diubahsuai dari Model Modul Sidek 2005. (Sumber: Sidek & Jamaludin 2005)

1.9. Kepentingan Kajian

1.9.1 Kajian ini boleh dijadikan panduan oleh petugas Program Pemulihan dalam Komuniti (PDK) untuk mengikuti modul sebagai bahan pengajaran bagi aktiviti asas menggambar dan menentukan kaedah, bahan serta teknik yang sesuai bagi kategori yang berbeza-beza dalam kalangan pelatih autisme ini.

1.9.2. Kajian ini juga berguna untuk institusi yang menyediakan perkhidmatan untuk pelatih autisme dan mewujudkan kerjasama dengan menyediakan program atau bahan pengajaran supaya dapat disalurkan kepada semua pihak yang memerlukan/memperluas program pendidikan bagi pelatih autisme.

1.9.3. Kajian ini boleh digunakan sebagai rujukan untuk para pengkaji yang akan datang untuk membuat kajian yang lebih mendalam berkenaan dengan aktiviti seni visual yang lain. Kajian tersebut juga boleh menjadi sumber rujukan kepada pengkaji-pengkaji untuk pembangunan bahan pengajaran yang lain memandangkan kajian tentang pembinaan modul pengajaran asas menggambar untuk pelatih autisme masih kurang di Malaysia.

1.10 Batasan Kajian

Kajian pembinaan dan penilaian Modul Pengajaran PDK Asas Menggambar untuk Pelatih Autisme berfokus kepada petugas PDK di sekitar Lembah Kelang dan pelatih autisme sebagai responden kajian. Sebanyak 142 orang responden terlibat dalam kajian ini yang terdiri daripada 63 orang responden yang terdiri daripada petugas yang bertugas di PDK di Kuala Lumpur dan Selangor yang terlibat dalam menjawab soal selidik analisis keperluan.

Sebanyak 20 orang responden iaitu pakar Pendidikan Khas dan Pendidikan Seni Visual telah dipilih untuk menjawab soal selidik bagi menentukan reka bentuk kandungan modul pengajaran yang menggunakan teknik *Fuzzy Delphi*. Teknik ini digunakan bagi mereka bentuk modul pengajaran melalui pandangan pakar dan kesepakatan pakar akan menentukan reka bentuk kandungan modul yang akan dibangunkan. Seterusnya tiga orang responden kajian rintis yang terdiri daripada pelatih autisme yang mendapat bimbingan di dalam PDK Hulu Kelang. Pelatih yang dipilih terdiri daripada pelatih yang mengalami autisme sederhana teruk dan dipilih secara rawak.

Tiga orang pakar yang terdiri daripada pakar bidang Pendidikan Khas dan pakar Pendidikan Seni Visual yang menjawab soal selidik penilaian kesahan kandungan modul. Manakala tiga orang pakar modul yang terdiri daripada pakar bidang Pendidikan Khas dan pakar Pendidikan Seni Visual yang menjawab soal selidik penilaian kesahan kandungan modul pengajaran PDK asas menggambar untuk pelatih autisme. Seterusnya 15 orang responden yang terdiri daripada petugas PDK yang menjawab soal selidik kebolehpercayaan. Sebanyak lima orang pakar yang berkepakaran dalam Pendidikan Khas dan Pendidikan Seni Visual telah ditemu bual bagi mendapatkan tema untuk membentuk konstruk soal selidik analisis kebolehgunaan modul. Dalam konteks kajian, penyelidik telah menggunakan teknik *Fuzzy Delphi* bagi mereka bentuk instrumen soal selidik tertutup.

Sebanyak 21 orang petugas PDK yang menjawab instrumen soal selidik analisis penilaian kebolehgunaan modul. Petugas tersebut adalah pengguna yang telah menggunakan Modul Pengajaran PDK Asas Menggambar sebagai bahan sokongan dalam pengajaran. Selain itu, sembilan orang responden lain yang terlibat melalui temu bual dalam kajian ini terdiri daripada dua orang guru Pendidikan khas daripada Program Pendidikan Khas Integriti Masalah Pembelajaran (PKPI), dua orang petugas daripada Program Pemulihan dalam Komuniti (PDK), seorang guru dari pusat latihan autisme, seorang pelukis yang mengajarkan golongan autisme, dua orang ibu kepada pelukis

autisme serta seorang profesional sebagai pakar rujuk autisme yang melibatkan diri dalam kajian pembinaan dan penilaian Modul Pengajaran PDK Asas Menggambar untuk Pelatih Autisme.

1.11 Definisi Opersional

1.11.1 Modul Pengajaran PDK Asas Menggambar

Menurut Sidek dan Jamaludin (2005) mendefinisikan bahawa modul sebagai satu pakej pengajaran yang mengandungi pecahan-pecahan kecil yang terperinci. Ianya direka bentuk supaya saling melengkapi dan memenuhi kehendak setiap bahagian yang disenaraikan dalam mata pelajaran yang hendak diajar. Modul Pengajaran PDK Asas Menggambar ini dirancang untuk petugas yang mengajarkan PDK kepada pelatih autisme.

Modul Pengajaran PDK Asas Menggambar ini merangkumi lima aktiviti menggambar iaitu lukisan, catan, resis, capan, dan cetakan. Setiap aktiviti menggambar akan disertakan panduan dan langkah pengajaran serta borang senarai semak untuk penilaian hasil karya menggambar yang telah dihasilkan oleh pelatih autisme. Borang senarai semak akan disertakan dengan deskriptor untuk memudahkan petugas menilai hasil karya pelatih autisme. Hoover (2009) menjelaskan bahawa penilaian berasaskan prestasi merupakan amalan penilaian di mana kemajuan pelajar dipantau melalui

penilaian terhadap sesuatu produk yang dihasilkan. Bender (2002) berpendapat bahawa penilaian berasaskan prestasi merupakan amalan penilaian yang bersandarkan kepada prestasi pelajar yang dinilai berdasarkan produk yang dihasilkan. Bender (2002) juga menegaskan lagi bahawa dalam amalan penilaian ini pelajar menunjukkan penguasaan pengetahuan dan kemahiran melalui penghasilan produk yang sebenarnya.

Melalui penggunaan modul ini, petugas perlu menggalakkan pelatih untuk mencuba melalui pengolahan berbagai bahan, alat dan teknik yang akan dijadikan produk (karya) untuk pelbagai aktiviti menggambar. Proses penghasilan dalam aktiviti asas menggambar ini lebih bertujuan memberikan setiap pelatih autisme peluang membuat aktiviti menggambar untuk menjadikan mereka seorang yang yakin untuk berhubung melalui seni. Pelatih akan didedahkan dengan aktiviti asas menggambar menerusi penggunaan bahan manipulatif yang memudahkan pelatih untuk menghasilkan karya menggambar serta dapat mengaplikasikan ilmu yang diperolehi.

1.11.2 Pendidikan Seni Visual

Pendidikan Seni Visual (PSV) berkepentingan dalam pembelajaran sepanjang hayat kerana aktiviti seni tidak mempunyai pembatasan umur. PSV boleh dipelajari sejak dari peringkat kanak-kanak lagi hinggalah seseorang itu meningkat dewasa. Sementelah itu, PSV

menjurus kepada aktiviti yang berfungsi secara kontekstual dan mempunyai kepentingan yang membolehkan seseorang itu mengenal pasti kebolehan serta tahap kreativiti mereka melalui pelbagai aktiviti seni yang merangsang pemikiran seseorang pelajar. (Chua, Sharifah, Naim dan Wan Zah (2003) dalam Norzuraina (2015).

Selain itu, aktiviti dalam seni visual pula adalah proses PdP yang memberi keutamaan kepada aktiviti-aktiviti penghasilan karya yang bersumberkan daya pemikiran bagi memenuhi kehendak dalam tajuk melukis dan menggambar, berdasarkan kebolehan dan kreativiti murid. (KPM, 2017).

1.11.3 Menggambar

Menggambar merupakan satu representasi visual yang mengandungi suatu komposisi artistik yang dihasilkan melalui aplikasi warna di atas permukaan yang rata. Ilustrasi yang digunakan untuk menerangkan dengan lebih jelas tentang sesuatu objek. Selain itu, gambar ialah satu artifak yang menunjukkan satu kecenderungan terhadap sesuatu imej atau objek. Dalam penghasilan teknik menggambar, perkembangan, imaginasi, kreativiti, dan ekspresi diri seseorang pelatih perlulah diutamakan. (Dira 2010). Bidang ini membolehkan pelatih autisme mengenali lebih dekat lagi kemahiran asas dalam teknik menggambar. Menggambar lebih menekankan aspek ruang, struktur, imbalan,

dan komposisi dalam sesuatu hasil karya seni. (Afiq 2010). Terdapat pelbagai kegiatan yang dijalankan dalam bidang menggambar antaranya, lukisan, catan, capan, kolaj, montaj, cetakan, gosokan, resis, percikan, dan mozek. (Hajar 2015).

1.11.4 Autisme

Autisme merupakan gangguan perkembangan otak kanak-kanak yang dianggap sebagai kecacatan neurologi yang menyebabkan mereka akan mengalami masalah tertentu. Menurut kebiasaannya pengidap autisme ini menghadapi masalah komunikasi, interaksi sosial, pemikiran dan emosi serta berkaitan IQ. Kebiasannya tanda-tanda autisme kelihatan pada kanak-kanak di usia awal tiga tahun. Leo Kanner (1943) dalam Ellen, N. (2012), Pierangelo (2004), Clarissa (2009), dan Maitreya (2011).

Ciri-ciri yang jelas boleh dilihat adalah dalam aspek ketidakupayaan dalam komunikasi. Kajian oleh Clarissa (2009) mendapati pengidap autisme menghadapi masalah untuk berkomunikasi, menjalin hubungan sosial dan berfikir secara kreatif. Anak-anak autisme tidak peduli sama ada dipeluk atau tidak oleh ibu bapanya. Selain itu, di peringkat awal, mereka akan mengasingkan diri serta menunjukkan reaksi yang agresif ketika dipegang, disentuh dan dipeluk. Mereka tidak suka senyum dan

bertentang mata ketika berkomunikasi. Jika sakit, luka atau duka, anak autisme tidak akan meluahkan masalah untuk mengurangkan ketidakselesaian.

Ini bererti jarang adanya ekspresi perasaan muka dalam pertuturan. Mereka tidak suka menjalinkan hubungan dengan orang lain dan hidup dalam dunianya sendiri. Selain itu, pengidap autisme mempunyai suatu corak komunikasi yang digelar *echolalia*, iaitu suka mengulangi percakapan orang lain. Mereka juga sanggup menggunakan masa yang panjang untuk mengulangi sesuatu perbuatan seperti memusingkan badan dalam bulatan, melambai tangan di depan mata sendiri atau menggigit kuku. Wing dan Gould (1979) dalam Maitreya (2011).

1.11.5 Program Pemulihan dalam Komuniti (PDK)

Program Pemulihan dalam Komuniti (PDK) atau *Community-Based Rehabilitation* (CBR) telah dipelopori oleh Pertubuhan Kesihatan Sedunia (WHO). PDK adalah program yang diwujudkan oleh Jabatan Pembangunan Orang Kurang Upaya (JPOKU), Jabatan Kebajikan Masyarakat (JKM), Kementerian Pembangunan Wanita, Keluarga dan Masyarakat (KPWKW). Jabatan Kebajikan Masyarakat (JKM) telah terlibat secara langsung dalam penyediaan manual dan seterusnya diberi peluang menilai dan mengubahsuai pelaksanaan program di PDK. Pada tahun 1984, JKM telah

mengambil inisiatif dengan kerjasama Kementerian Kesihatan Malaysia (KKM) untuk menjalankan Projek Perintis PDK di Mukim Batu Rakit, Kuala Terengganu untuk melibatkan 55 orang kurang upaya (OKU).

Program PDK ini mendapat sambutan yang menggalakkan dan berkembang dengan pesatnya ke seluruh negara sehingga kini. Antara pelatih-pelatih yang mendapat latihan di PDK terdiri dari golongan OKU seperti autisme, sindrom down, lembam, terncat akal ringan dan sederhana, hiper dan hipo aktif, celebral pasly, epilepsi dan pelbagai kecacatan. PDK adalah tempat untuk OKU berlindung, belajar pengurusan diri, belajar kemahiran dan bersosial sesama mereka. Jabatan Kebajikan Masyarakat (2016).

bupsi

1.11.6 Petugas Program Pemulihan dalam Komuniti (PDK)

Petugas PDK dalam konteks kajian ini adalah merupakan kaki tangan yang bertugas di PDK yang juga merangkap sebagai guru atau fasilitator kepada pelatih-pelatih di PDK yang mendapat elaun bulanan dari Jabatan kebajikan Masyarakat (JKM). Kebanyakan daripada mereka berkelulusan Sijil Pelajaran Malaysia (SPM), Sijil Tinggi Persekolahan Malaysia (STPM) dan berkelulusan diploma. Dari segi latihan, petugas-petugas PDK tidak mendapat latihan formal yang mencukupi dalam mengendalikan

anak-anak OKU seperti guru-guru Pendidikan Khas di sekolah kerajaan yang menerima pendidikan formal di Institut Pendidikan Guru (IPG) atau universiti. Walau bagaimanapun, ada kalanya mereka dihantar berkursus oleh Jabatan Kebajikan Masyarakat untuk memberikan pendedahan kepada petugas-petugas PDK cara pengendalian pelatih-pelatih yang berkeperluan khas.

Petugas PDK ini bertanggungjawab menjalankan aktiviti pemulihan, pembelajaran dan kegiatan lain kepada pelatih PDK mengikut nisbah 1:5 mengikut kurikulum yang telah ditetapkan. Seseorang petugas itu perlulah mempunyai kreativiti dalam pembelajaran kerana setiap pelatih mempunyai karakter berlainan. Antara aktiviti yang diajar kepada pelatih seperti aktiviti seni dan kraf, bersukan, berkebun, menyanyi, menjahit dan bermacam lagi aktiviti pembelajaran di PDK bagi memastikan pelatih dapat menguruskan diri dan memiliki kemahiran asas. Selain itu, petugas PDK melaksanakan amanah melatih pelatih menguruskan diri dan mencari potensi sesuatu kemahiran yang ada dalam diri mereka. Petugas PDK perlu mempunyai kesabaran yang tinggi, menggunakan pendekatan pengajaran cuba jaya dengan pelatih dan yang paling penting perlu mendidik mereka supaya boleh berdikari dalam kehidupan seharian.

1.11.7 Pelatih Autisme

Program Pemulihan dalam Komuniti (PDK) yang menempatkan orang kurang upaya (OKU) dari pelbagai ketidakupayaan daripada fizikal dan mental dan sebilangan besar PDK adalah dihuni oleh OKU autisme. Pelatih-pelatih di PDK terbahagi kepada dua kategori iaitu kanak-kanak dan remaja. Tiga orang pelatih autisme yang dipilih sebagai responden kajian adalah terdiri daripada kategori remaja yang berusia antara 21 hingga 23 tahun. Pelatih autisme yang dikategorikan dalam masalah pembelajaran yang dalam kategori sederhana teruk. Ciri-ciri yang jelas boleh dilihat pada pelatih autisme ini adalah dalam aspek ketidakupayaan dalam berkomunikasi, menjalin hubungan sosial dan berfikir secara kreatif dan kelihatan hidup di dalam dunia mereka sendiri. Ketiga-tiga pelatih ini telah menamatkan persekolahan di sekolah pendidikan khas dan pusat latihan autisme. Kebanyakan pelatih autisme ketika berada di PDK hanya duduk diam dan pasif di tempatnya, selain daripada itu mereka kerap tersenyum dan ketawa sendiri tanpa sebab.

Terdapat juga pelatih autisme yang mampu berkomunikasi secara verbal tetapi agak terhad dengan pelatih-pelatih yang lain. Malahan ada pelatih autisme yang *non-verbal* mahu berkongsi luahan mereka bersama pelatih yang lain walaupun memang tidak difahami langsung apa yang dikongsi oleh pelatih tersebut. Walaubagaimanapun, petugas menunjukkan reaksi yang mereka benar-benar faham hasrat yang mereka

utarakan. Namun, apabila aktiviti seni dan kraftangan ini dilaksanakan, pelatih autisme kelihatan aktif, ceria dan mampu melaksana yang diarahkan. Objektif aktiviti Seni dan Kraftangan ini adalah untuk melatih kemahiran motor halus pelatih autisme. Kebanyakan daripada pelatih autisme mempunyai kemahiran motor halus yang sangat rendah yang menyebabkan ada dalam kalangan pelatih autisme yang tidak layak memasuki kelas Pendidikan Khas di sekolah biasa maka di PDK adalah tempat mereka menerima pendidikan asas.

1.12 Kesimpulan

Bab ini telah menghuraikan latar belakang yang menyentuh tentang keperluan membina Modul Pengajaran PDK Asas Menggambar untuk Pelatih Autisme di PDK. Modul pengajaran asas menggambar yang telah dibina dijadikan sebagai medium pengajaran dan pembelajaran oleh petugas PDK untuk pelatih autisme. Penting untuk memahami bahawa pelatih autisme memerlukan satu sistem pembelajaran khusus yang berbentuk kemahiran motor halus seperti melukis, mewarna dan kegiatan seni yang lain sebagai persiapan kerjaya di masa hadapan. (Loh & Syed 2013). Manakala Marilyn (2011), Kamaliah & Wan Aminah (2010) matlamat paling penting dalam pendidikan untuk OKU seperti pelatih autisme adalah untuk mencari dan membangkitkan potensi keupayaan tetapi perlulah mendapat sokongan dari pelbagai pihak dan pemantauan

yang berterusan. Ianya memberi justifikasi yang jelas tentang tercetusnya kajian pembinaan dan penilaian Modul Pengajaran PDK Asas Menggambar untuk Pelatih Autisme.

